

47485: Pædagogmedhjælpere i daginstitutioner som F/I

Udviklet af:

Marianne Bruhn Kjeldsen
Underviser, Cand. Pæd. Anth.
Social- og Sundhedsskolen Syd
Email: mk@sosu-syd.dk
Tlf.: 20152573
Juni 2017

Materialet er videreudviklet på baggrund af inspirationsmaterialet til uddannelsen Pædagogmedhjælper i daginstitutioner – Nr. 48040. Materialet kan derfor med fordel suppleres med opgaver fra kursus nr. 48040 afhængig af deltagerforudsætningerne.

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Moder-FKB

2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge

Arbejdsfunktioner

Uddannelsen "Pædagogmedhjælper i daginstitutioner som F/I" henvender sig til pædagogmedhjælper med flygtninge-/indvandrerbaggrund i daginstitutioner.

Uddannelsen sigter mod at give deltageren de grundlæggende kompetencer til at varetage arbejdet som pædagogmedhjælper. Deltageren skal kunne bidrage til at kunne tilrettelægge trygge, udviklende og inkluderende rammer for det enkelte barn og for børnegruppen, igangsætte aktiviteter i et anerkendende samspil med børnene og samarbejde med forældrene og kolleger omkring barnets udvikling. Dette skal ske ud fra kendskab til daginstitutionernes lovgrundlag og de kommunale retningslinjer.

Deltagerforudsætninger

Der kræves ingen særlige deltagerforudsætninger.

Relevante uddannelser at kombinere med

Uddannelsen kan med fordel kombineres med følgende uddannelser:

- 45545 Dansk som andet sprog for F/I, basis
- 47940 Introduktion til pædagogisk arbejde F/I

Der er tale om en basisuddannelse for pædagogmedhjælper, som skal sikre en grundlæggende viden om daginstitutionens funktion, pædagogmedhjælperens opgaver og det pædagogiske arbejde med børn.

Det kan være relevant at få uddybet denne viden senere i form af uddannelser, som går mere i dybden med de enkelte problemstillinger.

Eksempelvis gennem følgende uddannelser:

- 40625: Leg med sprog
- 44299: Børns kompetenceudvikling 0-5 år
- 42665: Samspil og relationer i pædagogisk arbejde
- 42660: Børns leg
- 42262: Børns motorik, sansning og bevægelse
- 44800: Måltidet i pædagogisk arbejde
- 40993: Arbejdet med for tidligt fødte børn
- 40736: Arbejdet med udsatte og sårbare børn og unge
- 47732: Leg og læring med digitale medier i dagtilbud

2. Ideer til tilrettelæggelse

Varigheden af AMU-uddannelser og enkeltfag, som indgår i særlige uddannelsesforløb for tosprogede, kan forlænges af uddannelsesstedet med op til 25%, hvis det vurderes nødvendigt for, at deltagerne kan nå målet med uddannelsen (se AMU-bekendtgørelsen § 26, stk. 1).

Hver gang AMU's dansk som andet sprog F/I kombineres med et andet AMU-kursus, er der mulighed for at benytte dobbeltlærer i 1/3 af tiden. De timer i dansk som andet sprog, der indgår i den overlappende undervisning, vil blive taget fra de max. 40 dage, som danskkurset må vare.

I tilfælde hvor dette kursus kombineres med dansk som andet sprog F/I, kan det anbefales at læse inspirationsmaterialet til dansk som andet sprog nr. 45545, for herigennem at få idéer til, hvor det vil være relevant at kombinere de to kurser og få det optimale ud af samarbejdet med danskunderviseren.

Den første dag indledes med en grundig introduktion til kursets mål, hvor underviser tager sig god tid til at forklare, hvad kurset omhandler. Det vil være hensigtsmæssigt, at der er få gennemgående undervisere på forløbet, så der er mulighed for at oparbejde gode relationer med kursisterne ud fra et kendskab til deres forskellige forudsætninger.

Undervisningsformen kan baseres på oplæg fra underviseren suppleret med dialog, så kursisterne inddrages og aktiveres. Det er vigtigt, at underviseren fra første dag og fortløbende forklarer deltagerne undervisningsformen og begrundet, hvorfor de bliver præsenteret for oplæg og opgaver og hvorfor "vi gør som vi gør".

Sæt gerne fokus på den enkelte kursists mål, motivation og forventninger til egen læring og lad den enkelte deltager opleve ansvar for sin egen læring med fokus på empowerment, eller med andre ord give eller lade deltagerne beholde troen på, at de har evnerne til at få kontrol over og tage ansvar for deres eget liv og deres situation.

Som en særlig forudsætning kan man som udgangspunkt ikke regne med, at denne målgruppe kender til, hvordan man løser opgaver ved hjælp af gruppearbejde. Det er noget, de først skal lære.

På Interkulturelt Center i Aarhus, IKC, som har været et uddannelsessted for både indvandrere, flygtninge og danskere siden 1984 har man udviklet en undervisningsmetode, som kaldes SOL (Samarbejde Om Læring).

Metoden har bl.a. været brugt på kurser som, ligesom dette kursusforløb, skulle forberede flygtninge og indvandrere på at komme ud i daginstitutioner for at arbejde som pædagogmedhjælper. Gennem SOL metoden introduceres kursisterne til gruppearbejde helt fra bunden.

Grundprincipperne for SOL er:

- Gruppearbejdet skal udnytte elevernes mangeartede ressourcer og evner.
- Eleverne skal trænes i rollefordeling i gruppen og normer for samarbejde.
- Underviseren skal kunne identificere og behandle statusproblemer i gruppen (Thorning & Sinding, 2001).

Bogen, der refereres til, giver en uddybende forklaring på metoden, men i Bilag 1 beskrives metoden overordnet.

Såfremt kursisterne har en praktikplads kombineret med kursusforløbet, kan det være en fordel at planlægge kurset med split som illustreret herunder:

Kursus	Praktik	Kursus	Praktik	Kursus
Tema 1 Tema 2 Tema 3	Giver mulighed for at observere institutionens funktion og pædagog-medhjælperens rolle og opgaver	Tema 3 (fortsat) Tema 4 Tema 5	Giver mulighed for at deltage i aktiviteter for efterfølgende selv at arbejde med planlægning af pædagogiske aktiviteter	Tema 6 Tema 7
20 dage	3 dage	5 dage	2 dage	5 dage

3. Temaer

Temaoversigt

- Tema 1: Kend dig selv – Din baggrunds betydning for dit arbejde som pædagogmedhjælper
- Tema 2: Daginstitutionernes historie, udvikling og funktion – rammer, regler og betingelser, herunder arbejdet med læreplaner
- Tema 3: Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver
- Tema 4: Opdragelsesformer, kommunikation og samspil
- Tema 5: Børns udvikling og trivsel
- Tema 6: Tilrettelæggelse af pædagogiske aktiviteter
- Tema 7: Samarbejde med kolleger og forældresamarbejde

Tema 1: Kend dig selv – Din baggrunds betydning for dit arbejde som pædagogmedhjælper

I arbejdet som pædagogmedhjælper er det vigtigt, at deltageren er bevidst om, hvordan egen opvækst og tilegnede værdier har indvirkning på, hvordan man reagerer i forskellige situationer. Det er en stor del af at kunne reflektere over egen praksis at være sig bevidst, hvilken baggrund man selv kommer fra og det er også væsentligt at gøre sig tanker om, hvordan man vil være som pædagogmedhjælper.

Samtidig lægger arbejdet med dette tema også op til en udvidet præsentation af hinanden, for at gøre deltagerne bevidste om, hvor forskellige baggrunde, man kan komme med. Det kan være med til at tydeliggøre, hvilke forskellige ressourcer/kompetencer de hver især kan bidrage med f.eks. ved gruppearbejde.

Tema 2: Daginstitutionernes historie, udvikling og funktion – rammer, regler og betingelser

For nogle indvandrere har familie og slægtskab en anden betydning end vi er vant til. Det omfatter bla. at nogle kan have et meget begrænset kendskab til daginstitutionens funktion og samfundsmæssige opgave, da de har været vant til, at det er familien, der tager sig af såvel børn som gamle. For at give deltageren en forståelse af daginstitutionens funktion er det derfor væsentligt at inddrage den historiske udvikling inden for området. Deltagerne bør desuden kende lovgrundlaget for daginstitutionernes virke og dermed daginstitutionens funktion. De bør kunne forholde sig til den pædagogiske praksis som en velfærdsopgave og have kendskab til, hvordan de politiske retningslinjer besluttet og udmøntes på statsligt, regionalt, kommunalt og institutionsniveau.

Under temaet bør man berøre følgende emner:

- Daginstitutionernes historie og udvikling.
- Det relevante lovgrundlag, eksempelvis: lov om social service, tavsheds- og underretningspligt, lov om pædagogiske læreplaner
- Konkretisering med eksempler fra kommuner og institutioner og evt. institutionsbesøg

Tema 3: Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver

Pædagogmedhjælper med flygtninge og indvandrerbaggrund – kan ofte være i tvivl om, hvad deres konkrete opgave og rolle er i daginstitutionen. Hvad forventes der af én, hvad må man og hvilke opgaver skal man overlade til pædagogerne. Dette tema lægger også op til at arbejde med, hvilke opgaver og funktioner, der er centrale i hverdagen som pædagogmedhjælper, hvad deltagerne er gode til i forhold til disse opgaver og hvad man gerne vil blive bedre til, for at kunne udfylde opgaven som pædagogmedhjælper.

Få evt. besøg af en rollemodel. Personen må gerne have I/F baggrund og arbejde som pædagogmedhjælper.

Tema 4: Opdragelsesformer, kommunikation og samspil

Temaet lægger op til som udgangspunkt at få indsigt i de forskellige opdragelsesformer, den demokratiske, den autoritære og laissez-faire. Ligesom der også lægges op til en diskussion om den kollektivistiske og den individualistiske livsform, for at få forståelse for, hvor forskellige opfattelser, der kan være af, hvad god opdragelse er. Det er her vigtigt, at deltageren får kendskab til, hvordan vi i Danmark med den demokratiske opdragelse opdrager børn til at blive demokratiske medborgere og det er en samfundsopgave, hvor man som pædagogmedhjælper spiller en væsentlig rolle.

Dette tema lægger også op til at arbejde med, hvordan vi gennem opdragelsen lærer de kulturelle spilleregler i vores samfund.

I nogle af de lande som flygtningene/indvandrerne kommer fra f.eks. Syrien, kan det være almindeligt at disciplinere børn fysisk (Center, 2014). Derfor skal de kende normer for børneopdragelse og love vedr. revselsesret og omsorgssvigt i Danmark.

Under dette tema bør emnet omsorg/omsorgssvigt også berøres, herunder blandt andet en gennemgang af hvad det vil sige at have forældreevne.

For at kunne støtte det lille barns udvikling til selvstændighed og selvværd er det afgørende, at deltageren udvikler sine relationskompetencer og er bevidst om kommunikationen med børnene.

Under dette tema kan man komme ind på:

- Kommunikationens forskellige lag: ord, gestik, tonefald, kropssprog og betydningen heraf for barnets selvopfattelse og forståelse
- Vigtigheden af at barnet oplever sig som hørt og forstået, herunder betydningen af at kunne skifte til barnets synsvinkel
- Konfliktforståelse og konfliktløsning i forhold til børn
- Hvad det vil sige at være "en tydelig voksen" og at kunne rammesætte i forhold til konteksten
- En tilgang til barnet som er præget af den voksnes blik for barnets ressourcer
- Metoder til at kunne vurdere betydningen af egen kommunikation i samspillet med børnene og betydningen af at kunne reflektere over sin egen pædagogiske praksis

Tema 5: Børns udvikling og trivsel

Temaet rummer fundamentet for forståelse af og indsigt i børns psykologiske, psykosociale og kognitive udvikling. Det skal give forudsætninger for at kunne forstå barnets reaktionsmåder, kunne stille realistiske krav til barnet og stimulere gennem en målrettet pædagogisk indsats. Sundhedsbegrebet er også et vigtigt element i dette tema, hvor det skal ses som et bredt begreb, der både indeholder mentale, psykiske, fysiske og sociale forhold også i forhold til, hvad deltagerne kommer med af særlige forudsætninger?

Under temaet kan man berøre:

- Barnets psykiske udvikling, herunder tryghed, trivsel og inklusion
- Motorisk udvikling og betydning af motion og glæde ved bevægelse
- Kost, sundhedsfremme og forebyggelse, herunder hygiejne
- Betydningen af børns indbyrdes samspil og leg

Tema 6: Tilrettelæggelse af pædagogiske aktiviteter

Deltageren skal både på egen hånd og i samarbejde med kolleger kunne tilrettelægge pædagogiske aktiviteter, som imødekommer hele børnefællesskabets behov og understøtter udviklingen af sociale kompetencer, autonomi, sprog, sansning og kreativitet. Deltageren skal desuden medtænke barnet som medskaber af egen læring. Altså tage udgangspunkt i barnets initiativ. Der kan her skabes muligheder for at planlægge interkulturelle aktiviteter ved at tage udgangspunkt i lege/aktiviteter fra deltagerens hjemland og sætte dem sammen med traditionelle danske lege. I forbindelse med aktiviteter kan deltageren være ressourceperson i forhold til at skabe sproglig tryghed for børn af samme etnisk herkomst og lave aktiviteter på modersmålet kombineret med sprogstimulering i forhold til det danske sprog.

Under temaet kan man komme ind på:

- Hvordan der kan skabes gode rammer om leg og samvær i børnegruppen
- Sprogstimulerende aktiviteter
- Pædagogiske aktiviteter i form af natur og udeliv
- Evaluering af pædagogiske aktiviteter

Tema 7: Samarbejde med kolleger og forældresamarbejde

Forældresamarbejdet bygger på en gensidig dialog, hvor pædagogmedhjælperen skal være anerkendende, imødekommende og – inden for de givne rammer – udvise fleksibilitet. Forældrene skal informeres om barnets dag og udvikling, ligesom eventuelle misforståelser skal tages op, og eventuelle uenigheder finde en løsning. Dette skal ske ud fra forståelse og respekt for, at forskellige familier har forskellige livsbetingelser og forskellige dagliglivskulturer. Det er vigtigt at gøre deltagerne opmærksomme på, at de i den enkelte institution laver tydelige aftaler om, hvornår de må gå ind og fortælle om hændelser og give praktiske oplysninger om barnet. Det er vigtigt, at der ikke bliver tvivl om rollefordelingen og at der er en klar forståelse for, hvornår der er brug for tolkning i stedet.

Under dette tema kan man komme ind på:

- Familiens levevilkår og forskellige familiekulturer
- Betydningen af dagligdagskommunikation med forældrene
- Håndtering af bekymringer vedrørende barnet
- Hvordan man håndterer uenigheder respektfuldt, herunder accepterer hinandens grænser og får sat sine egne (skabe gensidig respekt)

4. Opgaver og undervisningsmaterialer

Tema 1. Kend dig selv

De 4 følgende opgaver laves individuelt af deltagerne og bruges derefter, når deltagerne skal fortælle om sig selv til hinanden. Deltagerne kan enten lave alle opgaverne, hvorefter de præsenteres eller de kan lave en opgave ad gangen, hvorefter de fortæller for hinanden. Der kan være deltagere som lever med traumer. Derfor er det vigtigt, at opgaven ikke bliver for dybdeborende i deres oplevelser i forbindelse med flugt og lignende.

Opgave 1:

Hver deltager beskriver følgende:

- Mig og min fortid/rødder – ”hvor kommer jeg fra og hvem var jeg”? Traditioner, normer og værdier. Hvad har dine forældre lagt vægt på i din opdragelse?
- Mig og min nutid – ”hvem er jeg”? Interesser, hvordan er din hverdag, hvad motiverer dig?
- Mig og min fremtid – ”hvem vil jeg gerne blive”? Drømme og ønsker.
- Hvorfor vil jeg være pædagogmedhjælper? Hvad forestiller du dig, at det indebærer at være pædagogmedhjælper?

De tre punkter kan evt. laves som tre tegninger, som deltageren fortæller ud fra.

Opgave 2:

Tænk tilbage på dit liv. Tænk på hvem du har mødt, som har haft stor betydning for dit liv. Hvem var det og hvilken betydning havde han/hun? Skriv ned eller tegn, så du har noget at støtte dig til, når du skal fortælle.

Opgave 3:

Tænk på en ting, som har haft stor betydning for dig eller som er med til at beskrive den du er.

Når deltagerne har præsenteret deres fortælling for hinanden samler underviser op i forhold til, hvordan man kan bruge sin egen livserfaring i mødet med andre mennesker, og lægger op til, at deltagerne selv får lov at byde ind med, hvordan de tror, det kan have betydning i deres arbejde som pædagogmedhjælper.

Drøft hvad deltagerne har til fælles og skriv dem på en flip-over, som hænges op i klassen.

Tema 2. Daginstitutionernes historie, udvikling og funktion – rammer, regler og betingelser

Start evt. med at se udsendelsen *Tidsmaskinen om opdragelse*, som ligger på mitCFU. Den varer ca. 20 min. Derefter drøftes i fællesskab med underviser, hvad kursisterne har lagt særligt mærke/undret sig over i udsendelsen.

Underviser holder oplæg med fortælling om den historiske udvikling fra asyl til daginstitutionerne i dag i grove træk. Baggrundsmateriale hertil findes i *Pædagogik og psykologi* (Pedersen, 2016, s. 40-55).

Lovgrundlaget:

Underviser fortæller, med udgangspunkt i nedenstående paragraffer, om indholdet i dagtilbudsloven og hvad formålet med dagtilbuddene er. Her kan det være en stor fordel at gøre brug af dobbeltlærer (dansk underviser) såfremt forløbet kombineres med kurset dansk som andet sprog F/I. Danskundervisningen arbejder med forståelsen af fagudtrykkene og den pædagogiske fagunderviser begrebsafklarer.

Deltagerne skal iflg. målene have indsigt i lovgrundlaget. Det vil derfor være en fordel, at underviser trækker de væsentligste begreber ud af lovtæksten og gennemgår betydningen af dem sammen med og i dialog med deltagerne.

Dagtilbudsloven:

§ 1. Formålet med denne lov er

1. at fremme børns og unges trivsel, udvikling og læring gennem dag-, fritids- og klubtilbud samt andre socialpædagogiske fritidstilbud
2. at give familien fleksibilitet i løsningerne samt valgmuligheder i forhold til forskellige typer af tilbud og tilskud, så familien så vidt muligt kan tilrettelægge familie- og arbejdsliv efter familiens behov og ønsker
3. at forebygge negativ social arv ved, at de pædagogiske tilbud er en integreret del af både kommunens samlede generelle tilbud til børn og unge med behov for en særlig indsats, herunder børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne og at skabe sammenhæng og kontinuitet mellem tilbuddene og gøre overgange mellem tilbuddene sammenhængende og alderssvarende udfordrende for børnene

Formål for dagtilbud:

- § 7. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, udvikling og læring.
- Stk. 2 Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns alsidige udvikling og selvværd og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.
- Stk. 3 Dagtilbud skal fremme børns læring og udvikling af kompetencer gennem oplevelser, leg og pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, der giver børnene mulighed for fordybelse, udforskning og erfaring.
- Stk. 4 Dagtilbuddet skal give børnene medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Dagtilbuddet skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.

Stk. 5 Dagtilbuddet skal i samarbejde med forældrene sikre en god overgang til skole ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer og lysten til at lære. Dagtilbud skal i samarbejde med skolen skabe en sammenhængende overgang til skole og fritidsliv (Petersen, 2009).

Underretningspligt

Lov om social service §154:

En lov der forpligter alle til at underrette kommunen, hvis de får kendskab til, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte

Skærpet underretningspligt

Lov om social service § 153:

En lov der forpligter alle offentligt ansatte til at underrette kommunen, hvis de har en formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte.

Tavshedspligt

§ 27 Forvaltningsloven

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, med hensyn til oplysninger om enkeltpersoners private og fortrolige oplysninger.

Institutionsbesøg:

Der kan med fordel planlægges et institutionsbesøg, for at deltagerne kommer ud og ser hvordan det foregår i praksis.

Opgave 1:

Deltagerne forbereder sig på institutionsbesøg ved at skrive ned, hvordan de tror der vil være i den pågældende institution og overvejer spørgsmål.

I fællesskab med underviser besøges institutionens evt. hjemmeside.

Tema 3. Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver

Rollemodel

Som intro til dette tema vil det være en fordel, hvis man kan finde en rollemodel til at komme og fortælle om sit arbejde som pædagogmedhjælper.

Hvad laver en pædagogmedhjælper?

Underviser laver et oplæg, hvor hvert enkelt punkt uddybes og forklares

- Deltage i børnenes lege og samtaler
- Igangsætte lege og evt. musiske aktiviteter
- Føre tilsyn med børnene
- Løse konflikter
- Give omsorg
- Deltagelse i planlægning af arbejdet
- Oprydning og andre praktiske gøremål
- I mere end 40 % af dagtilbuddene deltager de også i arbejdet som kontaktperson
- Samarbejde med forældre og kolleger

FOA har udgivet et hæfte *Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver*, som uddyber hvad pædagogmedhjælperens arbejde består i (Petersen, 2009).

Opgave 1:

Hvad tænker du vil være det sværeste i arbejdet som pædagogmedhjælper? Snak med din sidemand om det, hvorefter alle snakker sammen om det.

Samværet med børnene

I løsningen af alle disse opgaver er det vigtigste samværet med børnene. Altså, hvad sker der så, når man er sammen. Man skal kunne lide at være sammen med børn, men det er ikke nok. Man skal som voksen have noget at byde på. Man skal være en interessant voksen, som børnene kan lære noget af og som de synes er spændende at være sammen med. Og det er altid den voksne, der har ansvaret for, hvordan samværet er.

Derfor det vigtigt at være bevidst om, hvilket syn du har på børn.

Forklar og diskutér følgende påstande på holdet:

Børn er støjende og larmer

Børn skal ses, men ikke høres

Børn skal selv bestemme

Børn har brug for venner

Børn er små voksne

Børn er uopdragne

Børn tænker kun på sig selv

Børn skal respektere de voksne

Børn skal være sociale

Børn er vores vigtigste råstof

Børn hører ikke efter

Børn skal have grænser

Børn skal være selvstændige

Børn skal opdrages

Børn tager ikke skade af smæk

Opgave 2:

Forberedelse til evt. praktik

- Hvad tror du, du kommer til at opleve i praktikken?
- Hvilke opgaver tror du, du kommer til at udføre?
- Skriv stikord til dig selv.

Opgave 3:

Efterbehandling af evt. praktik

- Tag først en runde på holdet, hvor hver enkelt fortæller kort om, hvordan de har oplevet praktikken
- Hver enkelt kigger på de stikord de har skrevet ned omkring deres forventninger til praktikken og sammenligner med hvordan det egentlig har været og hvad de er blevet overrasket over.

Tema 4. Opdragelsesformer, kommunikation og samspil

Vi lærer vores egen kultur gennem opdragelse. Det grundlæggende i opdragelsen er at skabe mennesker, som har lært at begå sig i det pågældende samfund ud fra en bevidsthed om, hvad der er rigtig og forkert, hvad der er tilladt eller forbudt, hvad der er rent eller urent. Altså at give barnet en kulturel kompetence. Hvad der anses for rigtig eller forkert opførsel afhænger ikke bare rent geografisk af hvor du er, men også hvilken gruppe du befinder dig i. Vi måler hele tiden, hvordan vi skal opføre os i forhold til den omverden vi befinder os i.

I opdragelsen er der to måder at lære den kulturelle kompetence:

- Den formelle læring
- Den uformelle læring

Den formelle læring (det vi siger) er den, hvor der helt bevidst gives besked om, hvad god opførsel er. F.eks. når man får at vide, hvordan man skal sidde ved bordet. Altså når man får en instruktion i, hvad man skal gøre for at leve efter reglerne. Det kan både være via formaninger om, hvad god opførsel er eller opmuntringer, når man gør det rigtige på rette tid og sted.

Den uformelle læring (det vi gør) foregår mere ubevidst. Her lærer vi måden at opføre os på, ved at efterligne det andre gør. Ved gentagne gange at have oplevet, hvordan andre opfører sig i en situation har vi lært, hvad spillereglerne er. Det kan være sådan noget som, hvilken afstand man holder til andre mennesker. Hvis du kommer ind i en bus og der kun sidder en passager i forvejen, sætter du dig så lige ved siden af den anden eller vælger du et af de andre ledige sæder (Herlitz, 2008)? Det kan også være måden du hilser på andre på. Hvor godt skal du kende en person, for at du giver et knus fremfor at give hånden til vedkommende?

Mange af disse kulturelle spilleregler kan være svære at få øje på lige indtil man kommer til at overtræde dem. Så bliver de pludseligt synlige.

Når børn starter i en daginstitution, skal de også til at lære, hvordan man opfører sig, når man skal være sammen med mange børn, hvor de derhjemme har været vant til, at de havde mor og far for sig selv.

Lige sådan er det, når man skal arbejde som pædagogmedhjælper eller på en hvilken som helst anden arbejdsplads. Man får tit at vide, at hvis der er noget man er i tvivl om, skal man bare spørge, men de uskrevne regler, som man lærer ved at kigge efter, hvad de andre gør, kan ofte være svære at spørge ind til.

Opgave 1:

- Beskriv eksempler, hvor danskerne er anderledes i forhold til det, du er vant til?
- Lav en collage, der viser hvad dansk kultur er for dig? Gør brug af billeder fra blade eller evt. fotos. Fortæl derefter for de andre ud fra din collage.

De tre opdragelsesformer:

Underviser holder oplæg om de tre opdragelsesformer:

- Den autoritære
- Den demokratiske
- Laissez-faire

De er beskrevet i *Pædagogik og psykologi* (Naumann, 2016).

Opgave 2:

Kan enten laves individuelt med efterfølgende opsamling eller i plenum alt efter deltagerforudsætninger.

- Hvilke opdragelsesmetoder kan du genkende fra din egen opdragelse?
- Hvordan tror du, børn bliver påvirket af de forskellige metoder? Tag evt. en metode ad gangen i plenum.
- Hvad synes du, børn skal være med til at bestemme, når de går i børnehave eller i skole?
- Hvilke krav kan du stille til f.eks. børnehavebørn?
- Hvilke grænser skal man sætte for f.eks. børnehavebørn?

Den kollektive og individualistiske livsform:

Ifølge Üzeyir Tireli, som er forsker i minoritetsforældres opfattelser af praksisser ang. deres børn i forbindelse med opdragelse, familiedannelse og beskæftigelse, er det socialpædagogiske felt hoppet med på en bølge, som opretholder og reproducerer den dominerende forståelse af minoriteter. Han henviser til, at en del projekter gør brug af en artikel af Libby Arcel "Livsform og individopfattelse", hvor den individualistiske livsform og den kollektivistiske livsform sættes skarpt op overfor hinanden med en forståelse af, at den kollektivistiske livsform kendetegner, hvordan flygtninge børn opdrages overfor den individualistiske form som kendetegner, hvordan vesteuropæiske familier opdrager deres børn.

Kritikken går på, at man ikke kan skelne så skarpt og tro, at hvis man er indvandrer, lever man udelukkende efter den kollektivistiske form og er man vesteuropæer lever man udelukkende efter den individualistiske.

Skemaet kan dog bruges som oplæg fra underviseren til at skabe diskussion om, hvilke opfattelser man kan have omkring de to livsformer, men er ikke en facitliste over, at man enten tilhører den ene eller den anden livsform, da det ikke kan sættes så skarpt op over for hinanden. Pointen er, at ligesom vi ikke kan regne med at alle indvandrerfamilier lever efter den kollektivistiske livsform, kan indvandrerne heller ikke regne med at alle danske familier lever efter den individualistiske livsform.

De to livsformer er gengivet i skemaet herunder:

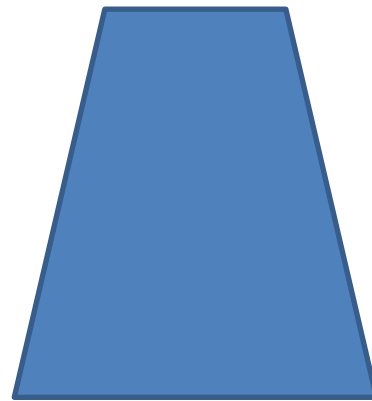
	Individualistisk livsform	Kollektivistisk livsform
Værdier i opdragelse	Lighed. Frihed. Selvrealisering. Frivillighed i familierelationerne. Individualisme	Gensidig afhængighed blandt blodsbeslægtede. Ansvarsfølelse over for kollektivet. Lydighed. Opofrelse
Individ opfattelse	Individet har værdi i sig selv	Individ = status. Rettigheder og pligter fordelt efter rang og rolle.
Adfærdsregler	Abstrakte. Opløsning af ritualer og skikke. Fornuft. Psykologisk legitimeringsgrundlag	Omfatter alle kendte situationer. Ritualer, vaner og skikke. Moralsk legitimeringsgrundlag.
Kønsforholdet	Lighedsideologi. Indirekte dominans. Romantisk kærlighed.	Hierarkisk. Direkte, synlig dominans. Partnervalg på grundlag af økonomi og rang.
Sanktioner	Uklar. Psykologiske. Udelukkelse og ligegyldighed.	Konkrete. Kollektive. Tvang og fysisk afstraffelse.
Moralens mål	Retfærdighedsmoral.	Æresmoral.

Tireli vælger i stedet at se på muslimsk børneopdragelse og opdragelse i det hele taget som en gryde spaghetti. Når man åbner låget og kigger ned i gryden, kan man ikke finde et mønster. Spaghattien går op og ned, vender til højre og til venstre, danner buer, cirkler og elipser. Et kompleks billede viser sig og hvad det er vi ser, afhænger af temperaturen, vandet og kogetiden. På samme måde er flygtninge som skal opdrage deres børn i Danmark også i en kompliceret proces, hvor de skal finde ud af, hvordan de skal opdrage deres børn (Tireli, 2003).

Individualistisk livsform

Kollektivistisk livsform

18 år

0 år

Grad af frihed

På samme måde som skemaet med de to livsformer er den ovennævnte model en modsætningsmodel, som viser forskellen på barnets frihedsgrad hos de to livsformer.

Hos den kollektivistiske livsform indskrænkes friheden jo ældre de bliver, hvorimod graden af frihed udvides med alderen hos den individualistiske livsform.

Igen skal nævnes, at skemaet kan være med til at vedligeholde en forestilling om, hvordan minoritetsforældre opdrager deres børn, men på samme måde kan pædagogmedhjælpere med flygtninge-/indvandrerbaggrund have en opfattelse af, at alle danskere opdrager deres børn ud fra den individualistiske livsform.

Ved at sætte de to livsformer skarpt op over for hinanden, kan vi komme til at overse, hvordan både danske og minoritetsfamilier kan indskrænke børns frihed i hverdagen. F.eks. kan friheden til at færdes offentligt indskrænkes på grund af angsten for vold, frihed til at spise indskrænkes på grund af angsten for fedme osv.

Derfor skal modellerne som sagt benyttes som udgangspunkt for diskussion omkring værdier og opdragelsesidealer.

Opdragelse og straf:

En gennemgang af den historiske udvikling omkring revselsesretten i Danmark gennemgås af underviser.

1814	Det bliver forbudt at give eleverne lussinger i skolen
1921	Ophæves retten til at slå kone og tyende
1967	Det bliver forbudt at slå børn i skolevæsenet
1985	Den der har forældremyndigheden har pligt til at "beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende behandling".
1997	Revselsesretten ophæves (JoernV, 2017)

Omsorg og omsorgssvigt

Der holdes et oplæg af underviser om, hvad omsorg er. Herunder en gennemgang af Kari Killén's beskrivelse af forældreevne.

Forældreevne er når forældrene har:

- Evnen til at opfatte barnet realistisk
- Evnen til at danne realistiske forventninger om de afhængigheds- og følelsesmæssige behov, barnet kan tilfredsstille
- Evnen til at danne realistiske forventninger til barnets mestring
- Evnen til at engagere sig positivt i samspil med barnet
- Evnen til empati med barnet
- Evnen til at prioritere barnets mest grundlæggende behov frem for sine egne
- Evnen til at rumme egen smerte og frustration uden at skulle afreagere på barnet (Killén, 1996).

Tema 5. Børns udvikling og trivsel

Motion og sundhed:

Opgave 1:

- Hvad er sundhed for dig?
- Hvad gør du for at få motion?
- Lav en plakat, hvor du ved hjælp af tegninger, udklip fra blade osv. svarer på de to spørgsmål
- Du skal præsentere din plakat for de andre kursister.

Opgave 2:

Gruppediskussion:

- Hvad kan man gøre for at få børn til at bevæge sig?

Kost og sundhed:

En sprogforsker fra Københavns Universitet har undersøgt, hvilken betydning madpakken har for integrationen af etniske minoritetsbørn. Hun beskriver, hvordan menneskers forståelse af, hvad der er sunde og gode kostvaner i høj grad er kulturelt betinget. I Danmark ser vi rugbrødet som noget ganske særligt og de fleste mener, at der skal være rugbrød i en madpakke, for at den er sund.

Men, som hun skriver, så må det være muligt at finde andre madvarer end rugbrød, som kan gøre madpakken sund. I et fremtidigt job som pædagogmedhjælper kan deltagerne på dette kursus blive ressourcepersoner i forhold til at hjælpe andre minoritetsforældre med at lave en sund madpakke uden den nødvendigvis indeholder rugbrød (Universitet, 2017). Derfor er det væsentligt at fokusere på det i undervisningen.

Opgave 3:

Brug ca. 15 min. På at tænke over:

- Hvad gør du for at spise sundt?
- Hvad er efter din mening sund mad?
- Hvorfor er det vigtigt at spise sundt?

Underviser samler op bagefter og inddrager teori om og eksempler på kostpolitik.

Opgave 4:

Underviser introducerer deltagerne til hjemmesiden www.altomkost.dk her findes oplæg og idéer til f.eks. sunde madpakker. Alt efter deltagerforudsætninger kan deltagerne få til opgave at søge informationer på hjemmesiden.

Søg efter de 10 kostråd på hjemmesiden. Hvor ligner de danske kostråd den kost, som du spiser?

Opgave 5:

Gå i køkkenet og fremstil sunde madpakker fra henholdsvis Danmark og der hvor du kommer fra og sammenlign forskelle og ligheder.

Tryghed og trivsel:

Opgave 6:

Deltagerne sidder i grupper af ca. 4 personer. De får 5 min. til at fortælle hinanden, hvad tryghed er for dem (Underviser sætter et stopur i gang). Når klokken ringer, skal de gå til andre grupper. En deltager bliver siddende i hver gruppe. Igen skal de fortælle hinanden om, hvad tryghed er for dem i 5 min. Øvelsen gentages flere gange alt efter antallet af deltagere.

Underviser holder derefter oplæg om:

- Betingelser for tryghed
- Børn der ofte føler sig utrygge

FOA har lavet en pjece, som vil være god at tage udgangspunkt i. Den hedder *Det trygge og utrygge barn – en vejledning for dagplejen*. Den indeholder enkle beskrivelser og mange gode eksempler (FOA, 2008). Pjecen kan findes på internettet.

Opgave 7:

Gruppediskussion.

- Hvordan kan I mærke eller se, at et barn er utrygt?

Case:

Emma er lige blevet afleveret i vuggestuen af sin mor. Du og Emma vinker til Emma's mor, da hun tager afsted. Emma begynder at græde. Hvad vil du gøre for at give Emma tryghed?

Hvad er Inklusion?

Fysisk inklusion: "at være til stede i fællesskabet"

Social inklusion: "at høre til i fællesskabet"

Faglig/læringsmæssig inklusion: "at udvikle sig og lære i fællesskabet" (læring, 2015)

Opgave 8:

Overvej ca. 15 min.

Hvad skal der til, for at du føler dig som en del af fællesskabet?

Hvad skal der til, for at du kan udvikle dig og lære i fællesskabet?

Underviser samler op bagefter.

Opgave 9:

Forberedelse til evt. praktik

Deltagerne får til opgave at observere, hvilke lege og aktiviteter der arbejdes med i institutionen, og hvordan de voksne deltager.

Tema 6. Tilrettelæggelse af pædagogiske aktiviteter

Leg som personlig oplevelse:

Opgave 1:

- Tænk på en leg/aktivitet fra din barndom, hvor du var totalt engageret, opslugt og glemte alt omkring dig
- Tegn aktiviteten!
- Del dine oplevelser med din sidemand

Legens væsen:

Opgave 2:

Gruppediskussion:

- Hvor mange legede I sammen og hvor?
- Hvad legede I?
- Hvad gjorde aktiviteten til en leg?
- Hvad var særligt ved legen?
- Hvordan løste I konflikter med andre børn?
- Hvilken rolle spillede de voksne, og hvor var de?

Se evt. et afsnit af *Børnenes hemmelige verden*, for at få indsigt i, hvordan børn leger, når de voksne ikke blander sig. Udsendelserne ligger på mitCFU.

Pædagogisk aktivitet i naturen:

Mandala

Mandala er smukke symmetriske mønstre, som kan laves af materialer, som findes i naturen. På www.skoven-i-skolen.dk ligger der instruktioner om, hvordan man kan tage udgangspunkt i forskellige

skabeloner og lave sine mønstre derudfra. Aktiviteten indebærer at man kommer ud i naturen og gør brug af naturens materialer.

Underviser starter med et oplæg i klassen om, hvad mandala er og viser eksempler, som også kan findes på ovennævnte hjemmeside. Det er også vigtigt på forhånd at gøre kursisterne opmærksomme på, at de skal have den rette påklædning og fodtøj på til en tur i naturen.

Opgave 3:

Hele holdet tager en tur ud i naturen og i små grupper laver deltagerne deres egen mandala.

Opgave 4:

I grupper skal deltagerne vælge en leg eller aktivitet som de kender.

Underviser laver et sæt gruppeopgaver med spørgsmål. En A4 side til delopgaver som evt. lamineres. Opgaverne udleveres en ad gangen og der gives god tid til hver opgave. Opgaverne er en erstatning for at udfylde en aktivitetsplan, med 1-2 spørgsmål ad gangen bliver opgaven mere overskuelig.

Opgaver til klassesæt:

- Beskriv legen/aktiviteten
- Hvor mange børn kan der være med? Hvilken alder skal de have?
- Hvad skal børnene kunne for at være med?
- Hvad kan børnene lære af aktiviteten?
- Hvor lang tid tager aktiviteten og hvad skal I bruge for at gennemføre den?
- Hvad skal I som voksne gøre, for at det bliver en god oplevelse for børnene?
- Skal børnene selv bestemme, om de vil være med?
- Hvor meget må børnene bestemme?
- Hvordan kan I se, at aktiviteten er god for børnene?

Opgave 5:

Under hele kursusforløbet bedes kursisterne på skift lære de andre kursister sange, som de kender. Denne aktivitet kan bruges som opstart på dagen.

Tema 7. Samarbejde med kolleger og forældresamarbejde

Opgave 1:

I grupper skal deltagerne diskutere, hvad de selv ville forvente af de voksne i en daginstitution, hvis de selv skulle aflevere deres egne børn. Nogle af dem har måske selv børn i daginstitution og kan bidrage med eksempler på, hvad de har oplevet evt. ud fra spørgsmålene:

- Hvorfor kan det være svært at aflevere sine børn i daginstitution?
- Hvordan kan de voksne gøre det nemmere at aflevere sine børn i daginstitution?

Deltagerne laver en planche eller evt. et rollespil, der illustrerer det gode forældresamarbejde og præsenterer den for de andre.

Opgave 2:

Det er vinter og i den børnehave, hvor du arbejder, tager I børnene med ud at lege på legepladsen hver dag. Der er en dreng i din gruppe, som jævnligt ikke har tilstrækkeligt med overtøj med, så han kommer hurtigt til at fryse, når I er ude. Det er dig der er der, når hans forældre kommer og henter ham. Hvad gør du? Hvad vil du sige og hvordan?

5. Litteraturliste mv.

- Center, C. O. (November 2014). *www.flygtning.dk*. Hentet fra Flygtninge fra Syrien: <https://flygtning.dk/media/1902232/flygninge-fra-syrien.pdf>
- Christensen, C. D. (09. 09 2016). *www.mm.dk*. Hentet fra Skanderborg giver flygtninge troen på eget ansvar tilbage: <https://www.mm.dk/skanderborg-giver-flygtninge-troen-paa-eget-ansvar-tilbage/>
- FOA. (2008). *Det trygge og utrygge barn - en vejledning for dagplejen*. Pædagogisk sektor.
- Herlitz, G. (2008). *Kunsten at møde andre kulturer*. København: Munksgaard.
- JoernV. (17. 01 2017). *www.denstoredanske.dk*. Hentet fra Revselsesret: http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Kriminalret,_speciel/revselsesret
- Killén, K. (1996). *Omsorgssvigt er alles ansvar*. København: Hans Reitzels Forlag.
- læring, R. f. (2015). *Beretning fra formandsskabet*.
- Naumann, M. P. (2016). Pædagogik i den pædagogiske praksis. I K. D. (red.), *Pædagogik og psykologi* (s. 36-40). København: Munksgaard.
- Pedersen, K. D. (2016). *Pædagogik og psykologi PA*. København: Munksgaard.
- Petersen, J. S. (2009). *Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver*. København: Pædagogisk Sektor.
- Sørensen, S. P. (08. 09 2015). *www.kl.dk*. Hentet fra Success med at spørge flygtninge om integration: <http://www.kl.dk/Integration/Succes-med-at-sporge-flygtninge-om-integration-id186674/>
- Thorning, I., & Sinding, G. (2001). *SOL Samarbejde om læring*. Aarhus C: CDR-Forlag.
- Tireli, Ü. (2003). Forestillinger om "muslimsk børneopdragelse". I L. P. Liengaard, *At være muslim i Danmark* (s. 15-31). København: Forlaget ANIS.
- Universitet, K. (24. 02 2017). *Madpakken gør integration svær*. Hentet fra [www. nyheder.ku.dk](http://nyheder.ku.dk): http://nyheder.ku.dk/alle_nyheder/2012/2012.8/madpakken_goer_integrations_svaer/

Bilag

Bilag 1:

Samarbejde om læring

Fremgangsmåde:

Undervisningen kan opdeles i følgende faser:

1. Udvikling af samarbejdsevner ved hjælp af samarbejdsøvelser (eks. på samarbejdsøvelse i bilag 2).
2. Strategier for et godt samarbejde. Normerne for samarbejdet i grupper gennemgås (Thorning & Sinding, 2001, s. 18).

Normer:

- Gør gruppeopgaven og din individuelle opgave færdige.
 - Spil din rolle i gruppen.
 - Du har ret til at spørge alle i gruppen om hjælp.
 - Du har pligt til at hjælpe enhver, der spørger om hjælp.
 - Alle hjælper til.
 - Alle rydder op.
 - Læg mærke til, hvad de andre i gruppen har brug for.
 - Ingen er færdige, før alle er færdige.
 - Hjælp hinanden til at gøre tingene selv.
 - Hjælp ved at forklare hvordan.
 - Diskutér og vælg.
 - Begrund dine forslag.
 - Alle giver oplysninger.
 - Lav en plan.
 - Bliv enige om, hvordan I løser opgaven.
 - Beskriv præcist og omhyggeligt.
 - Ingen er god til alt.
 - Alle er gode til noget.
 - Ingen af os er så dygtige, som vi alle er tilsammen (Thorning & Sinding, 2001, s. 27).
3. Rollerne i grupperne fordeles. Se skema over foreslåede roller og funktioner nedenfor.

Roller	Funktioner
Vejviser	<ul style="list-style-type: none"> • Har ansvar for, at alle forstår opgaven/opgaverne. • Har ansvar for, at alle i gruppen deltager. • Tilkalder underviseren, hvis gruppen har brug for det. • Tager ansvaret for, at alle medlemmer i gruppen får den hjælp, de har behov for.
Ressourceperson	<ul style="list-style-type: none"> • Har ansvar for, at gruppen gør omhyggelig brug af uddelt materiale.
Tillidsskaber	<ul style="list-style-type: none"> • Har ansvar for, at alle i gruppen bliver hørt. • Sikrer, at alle konflikter bliver løst • Opmuntre til positiv samtale
Materialeperson	<ul style="list-style-type: none"> • Har ansvar for at skaffe alle de materialer, der er brug for i gruppen.
Reporter	<ul style="list-style-type: none"> • Har ansvar for gruppens fremlæggelse for klassen. • Diskuterer med gruppen, hvad der skal fremlægges. • Holder øje med tiden.

(Thorning & Sinding, 2001, s. 26)

4. Orientering om emnet. Emnet formuleres som et åbent spørgsmål. Orienteringen kan forløbe over mange lektioner og kan belyses fra mange vinkler.
5. Gruppearbejde. Til hvert emne hører et sæt forskellige gruppeopgaver, som cirkulerer mellem grupperne

Praktisk forberedelse til gruppearbejdet:

1. Eleverne inddeles i grupper af 4-5 og skal sidde i samme lokale ved gruppeborde. Det stimulerer arbejdsindsatsen, det lærer eleverne at vise hensyn og det sikrer underviserens tilstedeværelse for alle.

2. I lokalet skal der være et fælles materialebord. Materialerne skal afspejle, at der kan være brug for mange forskellige evner til at løse opgaven. Det kan f.eks. være karton, papir i forskellige farver, blade til udklip, tuscher og farver, lim og sakse. Kan evt. suppleres med iPads til foto og/eller video og udklædningsrekvisitter til rollespil.
3. Opgaverne trykkes og lamineres så de kan bruges gentagne gange. Hver opgave kan have hver sin farve.
4. Klasselokalet udsmykkes med skilte, hvorpå normerne for det gode gruppearbejde står.
5. Klasselokalet afspejler holdets aktivitet ved at man hænger elevernes arbejde på væggene.
6. Gruppearbejdet afsluttes med en individuel opgave, hvor den enkelte skal beskrive, hvad vedkommende har lært af gruppeopgaven. Spørgsmålene til opgaven kan både handle om indholdet af opgaven og processen (Thorning & Sinding, 2001, s. 23)

Underviserens rolle:

- Formulere gruppeopgaverne
- Organisere gruppeaktiviteten. Fordeling af roller.
- Observerer, ser om rollerne udfyldes, er interaktionen ligeværdig.
- Give feed-back. Ikke ved at besvare spørgsmål, men ved at stille spørgsmål der højner refleksionen. Se eks. på spørgeteknik i bilag 3.
- Statustildeling når det er nødvendigt.

Med statustildeling menes der, at man bruger sin autoritet til at højne en elevs status ved at vise, hvad han eller hun kan bidrage med i gruppen.

Hvis gruppen ikke kan komme i gang:

- Mind dem om at de er ansvarlige for at lave et gruppeprodukt
- Mind dem om deres rolle i gruppen
- Bed vejviseren om at få gruppen til at diskutere, hvad den udleverede opgave går ud på og hvad de forventer at lave.
- Opmuntre gruppen til at gøre brug af hinandens ressourcer.
- Gå og kom tilbage lidt efter for at høre om de har fundet ud af, hvad de skal lave.
- Vær til stede uden at tiltrække for megen opmærksomhed.

Bilag 2

Samarbejdsøvelse:

Formålet med øvelsen er at lægge mærke til, hvad de andre i gruppen har brug for og huske at ingen er færdige, før alle er færdige.

Klassen deles i grupper på 3-6 personer. Hver person får en kuvert med forskellige dele af en cirkel. Målet er, at hver person skal samle en hel cirkel. For at det kan lykkes, skal deltagerne udveksle cirkelstykker. Man skal altså give de andre, det de har brug for.

Gruppens medlemmer må ikke sige noget. De må heller ikke selv tage nogle stykker fra andre. Stykkerne må kun udveksles ved at gruppens medlemmer giver deres dele til andre (en del af gangen).

Hvis en gruppe bliver færdig før de andre, kan man foreslå dem at undersøge om man kan samle cirklerne på andre måder.

Instruktion til eleverne

I får hver en konvolut med to eller tre dele til et puslespil. I må ikke lukke op før jeg siger til. Hver af brikkerne er en del af en cirkel og meningen med opgaven er, at I skal lægge brikkerne så alle ender med at have en cirkel foran sig.

- I må ikke sige noget
- I må ikke lave fagter til hinanden
- Hver deltager skal samle sin egen cirkel. Ingen må vise andre, hvad han/hun skal gøre
- I må give en del ad gangen til en anden.
- I må ikke selv tage
- I må ikke lægge et stykke over i en andens cirkel
- Giv modtageren stykket i hånden eller læg det på bordet foran ham/hende
- I har 10 min. til at samle jeres cirkler
- Ingen er færdige før alle er færdige
- Når alle er færdige rækker I hånden op.

Nu må alle åbne deres kuverter og lægge jeres stykker foran jer.

Diskussion

Når alle er færdige drøftes hvad der skete. Evt. ud fra disse spørgsmål

- Hvad tror I denne øvelse går ud på?
- Hvordan har I det med det, der skete i gruppen?
- Hvad gjorde I, for at arbejdet skulle lykkes?
- Hvad gjorde det svært at løse opgaven?
- Hvad kan grupperne gøre bedre fremover?

Underviseren drager en parallel til betydningen af, hvordan opgaven er løst for det fremtidige gruppearbejde. Hvad kan f.eks. gøres anderledes?

Øvelsen er udviklet af antropologerne Nancy og Ted Graves. Fra Designing Groupwork.

Nedenstående figurer kan bruges som skabeloner til øvelsen.

